

Карина Фалько

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; Харків, Україна
E-mail: karinaotellovna@gmail.com

Яна Мовчан

кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами ім. академіка І.А. Зязюна, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»; Харків, Україна
ORCID: 0000-0003-2240-1537
E-mail: yana.movchan.khpi@gmail.com

КРИТЕРІЇ ТА ПОКАЗНИКИ ГОТОВНОСТІ ДО СОЦІАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У МАЙБУТНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО ПРОФІЛЮ

***Анотація.** Стаття присвячена проблемі формування готовності до соціальної взаємодії у майбутній професійній діяльності студентів технічного профілю. Проаналізовано вплив партнерської взаємодії в процесі спільної діяльності як фактор соціальної дієздатності майбутніх фахівців інженерно-технічного профілю. Сформульовано поняття «готовність» та розглянуто проблеми готовності під час професійної взаємодії. Визначено критерії та уточнено показники сформованості готовності до соціальної взаємодії майбутніх фахівців.*

***Ключові слова:** соціальна взаємодія, готовність до соціальної взаємодії, студенти технічного профілю, соціальний контакт у професійній діяльності, критерії сформованості готовності до соціальної взаємодії, рівні готовності до соціальної взаємодії у професійній діяльності, показники сформованості готовності до соціальної взаємодії.*

Karyna Falko

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at Pedagogy and Psychology of Social Systems Management Department of the academician I.A. Ziaziuna, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»; Kharkiv, Ukraine
E-mail: karinaotellovna@gmail.com

Yana Movchan

Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor at Pedagogy and Psychology of Social Systems Management Department of the academician I.A. Ziaziuna, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»; Kharkiv, Ukraine

ORCID: 0000-0003-2240-1537

E-mail: yana.movchan.khpi@gmail.com

CRITERIA AND INDICATORS OF READINESS FOR SOCIAL INTERACTION IN FUTURE PROFESSIONAL ACTIVITY OF STUDENTS OF TECHNICAL PROFILE

***Abstract.** The article is devoted to the problem of formation of readiness for social interaction in future professional activity of students of technical profile. The influence of partnership interaction in the process of joint activity as a factor of social capacity of future specialists of engineering and technical profile is analyzed. The concept of “readiness” is formulated and the problems of readiness during professional interaction are considered. The criteria have been determined and indicators of the formation of readiness for social interaction of future specialists have been specified.*

***Key words:** social interaction, readiness for social interaction, students of technical profile, social contact in professional activity, criteria of formation of readiness for social interaction, levels of readiness for social interaction in professional activity, indicators of formation readiness for social interaction.*

Karyna Falko, Yana Movchan

An extended abstract of a paper on the subject of:

“Criteria and indicators of readiness for social interaction in future professional activity of students of technical profile”

***Problem setting.** The process of formation of readiness for social interaction, as the integral indicator of the modern successful specialist, is devoted to a large number of psychological and pedagogical studies, however, most often the formation of readiness for social interaction was considered for representatives of humanitarian specialties. It should be noted that the traditional system of training future engineers as technical specialists without taking into account social relations, collective work in future activities, the need for the formed skills of working together leads to low motivation to work in the specialty. Accordingly, there is a need to study the readiness for social interaction among future engineers, which is due to the objective need of society and, in particular,*

the individual in preparing a competitive specialist, in the versatile development of the specialist, in professional self-improvement.

***Recent research and publications analysis.** In modern studies of psychology and pedagogy, due attention is paid to the problems of social relations and the readiness of interaction in the team. Social interaction in the team assumes that the individual has the psychological readiness for professional activity. Based on N. Serebrovsky, psychological readiness to choose a profession in early adolescence is understood as the integral education of person, represented by the combination of meanings, values and life goals, interests, attitudes, as well as awareness of own capabilities and abilities in the implementation of own professional plan.*

Social interaction is, first of all, a qualitative process of direct action of people against each other, which generates their mutual connection. We consider it necessary to emphasize that social interaction contributes not only to the solution of purely utilitarian tasks, but also to the spiritual mutual enrichment of those who communicate, since it is in the process of joint activity and communication that the professional and social capacity of each individual person is manifested most clearly. As H. Ruda emphasizes, the problem of professional interaction has the relatively independent meaning, it specifies the relationships of personality and profession, identifies those factors that mediate the relationship of individuals in professional activity. Its effectiveness is determined, first of all, by the formation of person as the person and as the subject of labor, knowledge, communication. This, in turn, suggests that the formation of the person as the subject of professional interaction has the long-term nature, due to the specific features of occupational genesis.

Paper main body. *The professional activity of the engineer is changing, sometimes unexpected conditions and tasks, that is not always monotonous and planned work. The specificity of engineering activities, like many other professions, is that the worker depends on many factors: human, technical, material, circumstances, the factor of lack of time and so on. Taking into account all of the above, it can be argued that the ability to collaborate in the team, build positive social relations, and be ready for mutual assistance becomes a necessary condition for the success of the individual in professional activity. The degree of cohesion and interdependence of group members determines their readiness and ability to interact effectively in the performance of the task. Training in the specialty, as well as learning to interact in the team with future specialists, falls on adolescence, which is characterized by increased attention and interest in social and life problems, in the meaning of life, in determining own personality in the future profession and in*

assessing own capabilities, difficulties in interpersonal relationship. Taking into account these age characteristics, we developed the criteria for the formation of readiness for social interaction, which we consider most necessary in the work activity, taking into account the interaction of the future specialist with the team, namely: motivational-value, cognitive, professional-activity and socio-psychological criterion. The described criteria imply the formation of personal and social qualities necessary for active integration in society and self-realization of the person in professional activity. The proposed criteria reflect various personality qualities: ethical (in relation to other people that are necessary when interacting with the team), intellectual personality qualities, qualities in relation to business, to oneself, to life, to groups (subcultures), emotionally-volitional, mutual assistance and solidarity, coordination, and cohesion, competitiveness and, at the same time, understanding of the importance of identification and the like. Depending on the quality indicator of students of these criteria, we have proposed the appropriate levels, namely: low, medium, high. The indicators of these levels of formation correspond to the following: a low (adaptive) level of readiness for social interaction implies that the person is practically unable to achieve the solution of the task set before him without assistance, does not hope for his own strength, is accustomed to performing other people's instructions; productive (average) level is characterized by the uneven formation of individual skills included in the sphere of communication, activity and self-knowledge, which determines the situation when the subject cannot fully cope with the tasks set, mobilize the emotional-volitional potential for counteracting various kinds of destructive actions; creative (high) level of the formation of readiness for social interaction implies the high effectiveness of business and friendly contacts with partners in cooperation, the desire to expand the range of communication and activities, to cohesion of the collective, to achievement of

the set goals, active expression of their own life position.

Conclusions of the research. *The article presents the criteria and indicators of the formation of readiness for social interaction of students of engineering and technical profile. Clarification consists in allocating the following criteria with indicators: motivational and value (the level of formation of motivation to work together, awareness of the importance of social relations in professional activity, focus on joint activities), cognitive (level of*

knowledge formation about collective solution of professional problems and conflict situations in conditions of limited time, distribution of labor in professional activity), professional activity (level of formation of skills to realize social interactions in professional activity, work in the team, provide professional support in unpredictable conditions), socio-psychological (the level of formation of socio-professional personal qualities: the ability to empathy, community, professional support).

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Процесу формування готовності до соціальної взаємодії, як невід'ємному показнику сучасного успішного фахівця, присвячена велика кількість психологічних та педагогічних досліджень, проте, найчастіше формування готовності до соціальної взаємодії розглядалось для представників гуманітарних спеціальностей. Підготовка ж до соціальної взаємодії у професійній діяльності майбутніх інженерів в умовах вищих технічних навчальних закладів гальмується низкою суперечностей, основні з яких – високий рівень фахової підготовленості майбутнього інженера (знання, вміння, навички) та низький рівень психологічної готовності до професійної діяльності, до соціальних відносин у колективі, до психологічних аспектів у діяльності. Зміни в економіці сьогодення призвели до підвищення зовнішніх вимог до фахівця як до конкурентоспроможної, комунікативної та мобільної особистості, що, безперечно, вимагає якісну психолого-педагогічну підготовку майбутніх інженерів. Слід зазначити, що традиційна система підготовки майбутніх інженерів як фахівців технічного профілю без врахування соціальних відносин, колективної праці у майбутній діяльності, необхідності сформованих умінь сумісної праці призводить до низької мотивації

працювати за фахом. Відповідно виникає необхідність дослідження готовності до соціальної взаємодії у майбутніх інженерів, що обумовлена об'єктивною потребою суспільства та, зокрема, особистості в підготовці конкурентоспроможного фахівця, в різнобічній розвиненості спеціаліста, в професійному самовдосконаленні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. У сучасних дослідженнях психології та педагогіки приділяється належна увага проблематиці соціальних відносин та готовності взаємодії у колективі. Перш за все, будь-який соціальний контакт передбачає готовність до нього, так, як зазначає Ю. Тихомирова, усі компоненти психологічної готовності мають взаємозалежний, взаємопов'язаний та взаємопроникливий характер, завдяки якому забезпечується цілісне узгодження характеристик людини як особистості і як суб'єкта діяльності [1, с. 7].

Соціальна взаємодія в колективі передбачає, що у особистості сформована психологічна готовність до професійної діяльності. Так, як зазначає Н. Серебровська, під психологічною готовністю до вибору професії в ранньому юнацькому віці розуміється інтегральне динамічне утворення особистості, що представлено сукупністю сенсів, цінностей та життєвих цілей і установок, а також усвідомленням своїх

можливостей і здібностей у здійсненні свого професійного рішення. [2, с. 45].

Професійну соціалізацію студента інженерної спеціальності Я. Мовчан пропонує розглядати як процес оволодіння соціальними навичками, професійними знаннями та вміннями, що супроводжується формуванням мотиваційно-ціннісних установок на професійну діяльність та трансформацією Я-концепції особистісної у Я-концепцію професійну [3, с. 189].

Соціальна взаємодія – це, насамперед, якісний процес безпосередньої дії людей один на одного, що породжує їх взаємний зв'язок. Необхідним ми вважаємо підкреслити, що соціальна взаємодія сприяє не лише вирішенню чисто утилітарних завдань, але і духовному взаємозбагаченню що спілкуються, оскільки саме в процесі спільної діяльності і спілкування найбільш рельєфно виявляється як професійна, так і соціальна дієздатність кожної конкретної людини [4, с. 290].

Партнерська взаємодія – це форма безпосереднього взаємовпливу автономних, рівноправних суб'єктів, що характеризується добровільністю, взаємною довірою, відповідальністю та спрямована на досягнення спільного результату [5, с. 9].

Як наголошує О. Ігнатюк, для інженерна є характерною цілісність у розумінні потреб на трьох рівнях, що пов'язані з професійною діяльністю, а саме: на фактологічному, теоретичному й рефлексійному рівнях. Фактологічний рівень пов'язаний зі знанням і вмінням орієнтуватися у всій емпіричній базі своєї професії, теоретичний – зі знанням принципів функціонування об'єкта, а рефлексивний – із розумінням походження цих принципів, володінням методологією пізнання й конструювання [6, с. 35].

Проблема професійної взаємодії має відносно самостійний зміст, вона конкретизує взаємозв'язки особистості і

професії, виявляє ті фактори, що опосередковують відносини індивідів у професійній діяльності. Ефективність її визначається, перш за все, сформованістю людини як особистості, як суб'єкта праці, пізнання, спілкування. Це, в свою чергу, передбачає, що формування людини як суб'єкта професійної взаємодії має тривалий характер, обумовлений специфічними особливостями професіогенезу [7, с. 339].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується дана стаття. На даний момент залишається поза увагою дослідників розширене уявлення про готовність до соціальної взаємодії, а саме про критерії та показники її сформованості, яким і присвячена дана стаття.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті – визначити критерії та уточнити показники сформованості готовності до соціальної взаємодії у майбутній професійній діяльності студентів технічного профілю.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Педагогічна діяльність передбачає працю зі студентами, що має на увазі контакт з їх особистісними рисами, життєвим шляхом, віковими особливостями. Студентський вік характеризується своїми особливостями і по прийнятій віковій періодизації вважається юнацьким віком. Розкриваючи особливості цього віку, сучасними психологами підкреслюється необхідність виділення вікових особливостей, тих що навчаються і розглядати студентів враховуючи особливості соціального положення юнацтва як вікової групи. Також слід враховувати ті фактори, що в цей період відбувається розвиток і осмислення особистостей і ці два процеси заломлюються в психіці і поведінці.

У характеристиці вікових особливостей студентів ми орієнтуємося на ті дослідження, де поняття юності

зв'язується з поняттям перехідного періоду, центральним процесом якого є розвиток мотиваційної сфери, соціалізація індивіда, етапи його залучення до культури, моральна свідомість, включення в суспільно-виробничу діяльність, оволодіння ним суспільно необхідними знаннями, нормами і цінностями.

Таким чином, у студентів виникає і формується новий рівень особової самосвідомості. Головним потребами юнацького віку стають підвищена увага і інтерес до соціальних і життєвих проблем, до сенсу життя, бажання зайняти внутрішню позицію дорослої людини, усвідомити себе як члена суспільства, визначити себе в професії і зрозуміти свої можливості. Але потрібно відзначити і недоліки юнацького віку: підвищена збудливість і відносно нестійка нервова система, підвищені домагання до того, що оточує, переоцінка своїх можливостей, своїй самостійності, самовпевненість. Відомо, що у окремих студентів, з різних причин, сформовані негативні життєві установки і пасивні позиції в діяльності, а також є серйозні проблеми і труднощі в міжособистісних стосунках.

Враховуючи вікові характеристики студентів, нами було розроблено критерії сформованості готовності до соціальної взаємодії, які ми вважаємо найбільш необхідними у трудовій діяльності з врахуванням взаємодії майбутнього спеціаліста з колективом, а саме: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, професійно-діяльнісний, соціально-психологічний. Також було сформульовано відповідні їм показники.

Розглянемо докладніше кожний критерій готовності до соціальної взаємодії у майбутній професійній діяльності студентів технічного профілю.

Мотиваційно-ціннісний критерій – основою виступає мотив особистості, показниками якого виступають: мотив, який буде спонукати особистість до виконання професійних обов'язків, до

саморозвитку та до досягнення успіхів, прагнення особистості бути лідером як у трудовій діяльності, так й у колективі.

Когнітивний критерій – базується на особистісному досвіді, сформованій установці, саморегуляції та прогнозуванні, прагненні та здатності накопичувати, формувати та реалізовувати особистісний потенціал для успішного вирішення професійно-особистісних задач, являє собою невід'ємну характеристику індивідуальності.

Професійно-діяльнісний критерій – здатність особистості налагоджувати соціальні відносини, приймати правила й норми та регулювати свою поведінку відповідно до них, орієнтуватись у правилах професійних взаємовідносин, володіти високим рівнем емоційно-вольової стійкості та стресостійкості.

Соціально-психологічний критерій – має на увазі вміння особистості аналізувати труднощі і проблеми професійного характеру та інтерпретувати їх причини, оцінювати результати професійних і особистісних досягнень, виконувати адекватну самооцінку професійної компетентності, вміти виявляти позитивні і негативні моменти спільної діяльності, нести відповідність, здатність співвідносити з ситуацією власні можливості.

Описані критерії мають на увазі сформованість особових і соціальних якостей, необхідних для активної інтеграції в соціумі і самореалізації особи у професійній діяльності. Запропоновані критерії відображають різні якості особи: етичні (по відношенню до інших людей, які необхідні при взаємодії з колективом), інтелектуальні якості особистості, якості по відношенню до справи, до себе, до життя, до груп (субкультур), емоційно – вольові, взаємовиручку та солідарність, координацію дій і згуртованість, конкурентоспроможність і, в той же час, розуміння значущості ідентифікації, тощо.

Окрім критеріїв сформованості готовності студентів, нами було

сформовано засоби, що необхідні для використання при формуванні соціальної взаємодії у трудовій діяльності і має у складі два фактор впливу. Перший засіб – соціально-психологічний вплив, має у структурі дискусійні методи (дискусія, полеміка, диспут, «мозкова атака»); методи соціально-психологічного тренінгу (операційні, ролеві ігри, моделювання виробничих ситуацій); сенситивний метод (метод тренування міжособистісної чутливості, цілі якої є розвиток і вдосконалення здатності студентів розуміти один одного) та другий засіб – педагогічний вплив, до складу якого входять форми організації навчання, методи і засоби навчання а також педагогічне спілкування.

Описані критерії готовності до соціальної взаємодії неодмінно містять рівні готовності до соціальної взаємодії у професійній діяльності (низький, середній, високий) і показники їх сформованості:

Низький (адаптивний) рівень сформованості готовності до соціальної взаємодії характеризують: замкнутість, неговіркість, недостатній рівень комунікабельності, потреби в спілкуванні, небажання зрозуміти партнера по спілкуванню, низький рівень емоційних стосунків; залежні (інколи агресивні) поведінкові реакції в групі; нездатність швидко підібрати і проаналізувати інформацію і вибрати види діяльності; серйозні труднощі у встановленні і підтримці контакту із співбесідником; невірна оцінка партнера, його позиції, переоцінка (недооцінка) своїх можливостей в діяльності; невміння використовувати отримані знання з практики; низький комунікативний контроль, нездатність правильно оцінити умови, в яких здійснюються діяльність і спілкування. Відношення до групи — індивідуалістичне: група не є великою цінністю для студента. Він не бере участь в спільних видах роботи, віддає перевагу індивідуальній діяльності, спілкування з членами групи обмежує до

мінімуму. Діяльність зв'язана, в основному, з опорою на вказівки з боку педагога, з орієнтацією на ради, підказки. Діяльнісна взаємодія часто зводиться до ігрової діяльності як уболівальника, глядача, інколи до організації дозвілля, його ефективність в аспекті соціалізації особи низька. Студенти схильні до прагнення уникнення невдач і неприємностей, а, отже, не сподіваються на свої сили, звиклися виконувати чужі вказівки, не мобільні у виробленні особистих планів.

Середній (продуктивний) рівень сформованості готовності до соціальної взаємодії характеризуються: нормальна комунікабельність, прагнення до пізнання партнера по спілкуванню при недостатньо сформованих уміннях міжособистісного сприйняття, що обумовлюють складнощі у встановленні і підтримці контакту із співбесідником; здатність досить швидкий визначити проблему і способи її рішення; помилки при відборі і аналізі інформації, що не спотворюють її сенс; адекватна в цілому, але що вимагає задоволено багато часу оцінка партнера і своїх можливостей в спілкуванні з ним; помилки при оформленні вислову, скрути при викладі своєї позиції, у ряді випадків формальне використання вербальної і невербальної інформації на практиці; помилки при оцінці умов спілкування, які, проте, не роблять негативного впливу на його процес і результати; недостатній комунікативний контроль, що приводить до нестриманості в емоційних проявах в спілкуванні. Ставлення до групи - прагматичне: студент воліє спілкуватися з тими членами колективу, які можуть дати необхідну інформацію, вирішити його складну проблему, група сприймається і оцінюється ним з точки зору її корисності для нього. Деяких студентів характеризує невизначений стиль діяльності, хоча є певний досвід взаємодії з людьми, що мають різні характери, звички, життєвий досвід і цінності. В цілому проявляється сумлінне ставлення до своїх обов'язків,

старанність і дисциплінованість в роботі, знання своїх обов'язків, продуктивне рішення ділових питань.

Високий (креативний) рівень сформованості готовності до соціальної взаємодії характеризується товариськістю і комунікабельністю, узгодженістю і спрацьованістю в міжгруповій взаємодії, а також здібностями: швидко визначити проблему і способи її вирішення; самостійно і швидко провести пошук та аналіз зібраної інформації; швидко встановити контакт зі співрозмовником і підтримувати його в процесі спілкування; швидко і правильно провести оцінку партнера, його настрою, позиції, правильно оцінити свої можливості в спілкуванні та діяльності; викладати свою точку зору ясно і доступно; вибирати ті засоби діяльності, які найкращим чином допомагають досягненню поставленої задачі; правильно оцінити умови спілкування з точки зору їх впливу на процес і результати діяльності; використовувати основні підходи та методи активного соціальної взаємодії; високий комунікативний контроль, який характеризується умінням легко входити в будь-яку роль, гнучко реагувати на зміну ситуацій спілкування, добре відчувати і навіть передбачити враження, вироблене на оточуючих; компетентнісні поведінкові реакції в групі. Ставлення до групи - колективістичне: студент намагається внести свій внесок у діяльність групи, він зацікавлений в успіху товаришів, прагне до колективної діяльності та взаємодії, має широке коло спілкування. У діяльності проявляються такі якості, як наполегливість, цілеспрямованість, розвинений самоконтроль, впевненість у собі, схильність до самостійного виконання роботи і т.д. Студент може проявити себе в позиції «автора», «першовідкривача», вирішуючи соціально значущі завдання, активно включається в вибір поведінкових дій, адекватно реагує на вчинки інших людей, розуміє їх мотиви і знаходить конструктивні способи взаємодії. Спостерігається об'єктивне оцінювання успіхів і невдач, задоволення

взаємовідносинами у колективі, результатами своєї праці, висока працездатність. З'являється прагнення до позитивної зміни навколишньої дійсності, до досягнення максимально можливих результатів, а також прагнення краще розібратися у виконуваний роботі, отримати визнання оточуючих, вирішити свої особисті проблеми, реалізувати свої творчі можливості.

Таким чином, низький (адаптивний) рівень готовності до соціальної взаємодії має на увазі, що людина практично не здатна без сторонньої допомоги домогтися вирішення поставленого перед ним завдання, не сподівається на свої сили, звик виконувати чужі вказівки; продуктивний (середній) рівень характеризується нерівномірною сформованістю окремих умінь, що входять до сфери спілкування, діяльності та самопізнання, що зумовлює ситуацію, коли суб'єкт не може повністю впоратися з поставленими завданнями, мобілізувати емоційно-вольовий потенціал для протидії різного роду деструктивних дій; креативний (високий) рівень сформованості готовності до соціальної взаємодії передбачає високу результативність ділових і дружніх контактів з партнерами по взаємодії, прагнення до розширення кола спілкування і діяльності, до згуртованості колективу, до досягнення поставлених цілей, активного вираження власної життєвої позиції.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. В статті представлено критерії й показники сформованості готовності до соціальної взаємодії студентів інженерно-технічного профілю. Уточнення полягає у виділенні таких критеріїв з показниками: мотиваційно-ціннісного (рівень сформованості мотивації до спільної праці; усвідомлення значущості соціальних відносин у професійній діяльності; спрямованість на

спільну діяльність), когнітивного (рівень сформованості знань щодо колективного вирішення професійних задач й конфліктних ситуацій в умовах обмеженого часу, розподілу праці у професійній діяльності), професійно-діяльнісного (рівень сформованості умінь реалізувати соціальні взаємодії у

професійній діяльності, працювати в команді, надавати професійну підтримку у непередбачуваних умовах), соціально-психологічного (рівень сформованості соціально-професійних особистісних якостей: здатності до емпатії, співтовариства, професійної підтримки).

Список літератури:

1. Тихомирова, Ю. М. (2014) Теоретический анализ структурных компонентов психологической готовности к профессиональной деятельности. *Психологические науки: теория и практика: материалы II междунар. науч. конф. (март 2014 года), г.Москва*. М.: Буки-Веди. С. 6 – 9.

2. Серебровская, Н. Е. & Лукомец, А. А. (2017) Психологическая готовность к выбору профессии в раннем юношестве: теоретический и практический аспект. *Журнал Вестник Костромского государственного университета. Серия: Педагогика. Психология. Социокинетика*. №5. С. 44 – 48

3. Мовчан, Я. О. (2015) Структура професійної соціалізації студентів інженерних спеціальностей. *Вісник Національного університету оборони України*. Вип. 3 (46). К.: НУОУ. С. 187-191.

4. Ібрагімова, К. О. (2013) Формування готовності до соціальної взаємодії бакалаврів інженерно-технічного профілю при навчанні психолого-педагогічних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Харків. 20 с.

5. Молоченко, В. В. (2017) Формування у майбутніх фахівців аграрної сфери готовності до партнерської взаємодії у професійній діяльності: автореф. дис. .... канд. пед. наук: спец. 13.00.0. Вінниця. С. 20.

6. Ігнатюк, О. А. (2009) Формування майбутнього інженера до професійного самовдосконалення: теорія і практика: [монографія]. Харків: НТУ "ХПІ". С. 434.

7. Гарбич-Мошора, О. Р. (2015) Впровадження дистанційного навчання в навчальний процес для підготовки фахівців з інформаційних технологій. *Інформаційні технології і засоби навчання*. Том 45. №1. С.93 – 105

8. Руда, Г. В. (2010) Професійна взаємодія практикуючого психолога та педагога в закладі освіти. *Вісник післядипломної освіти*. Вип.1 (2) С.338 –343

9. Кон, И. С. (1989) Психология ранней юности: Книга для учителя. М., 168

References:

1. Tykhomirova, Yu. M. (2014) *Teoretycheskyi analiz strukturnykh komponentov psykhologicheskoi hotovnosti k professyonalnoi deiatelnosti*. [Theoretical analysis of the structural components of psychological readiness for professional activities]. *Psykhologicheskyye nauky: teoriya y praktyka: materyaly II mezhdunar. nauch. konf. (mart 2014 hoda), h.Moskva*. М.: BukyVedy. P. 6 – 9 [in Russian]

2. Serebrovskaia, N. E.& Lukomets, A. A. (2017) *Psykhologicheskaya hotovnost k vyboru professyy v rannem yunoshestve: teoretycheskyi y praktycheskyi aspekt*. [Psychological readiness for choosing a profession in early adolescence: theoretical and practical aspect]. *Zhurnal Vestnyk Kostromskoho gosudarstvennogo unyversyteta. Seryia: Pedahohyka. Psykhohyia. Sotsyokynetyka*. №5. P. 44 – 48 [in Russian]

3. Movchan, Ya. O. (2015) *Struktura profesiinoi sotsializatsii studentiv inzhenernykh spetsialnostei*. [Structure of professional socialization of engineering

- students]. Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy. Vyp. 3 (46). K.: NUOU. P. 187 – 191 [in Ukrainian]
4. Ibrahimova, K.O. (2013) *Formuvannia hotovnosti do sotsialnoi vzaiemodii bakalavriv inzhenerno-tekhnichnogo profilu pry navchanni psykholoho-pedahohichnykh dystsyplin* [Formation of readiness for social interaction of bachelors of engineering and technical profile in the teaching of psychological and pedagogical disciplines]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk :spets. 13.00.04. Kharkiv, 20 p. [in Ukrainian]
5. Molochenko, V. V. (2017) *Formuvannia u maibutnikh fakhivtsiv ahrarnoi sfery hotovnosti do partnerskoi vzaiemodii u profesiinii diialnosti* [Formation of future agrarian specialists' readiness for partnership in professional activity]: avtoref. dys. .... kand. ped. nauk: spets.13.00.0. Vinnytsia. P. 20 [in Ukrainian]
6. Ihnatiuk, O. A. (2009) *Formuvannia maibutnoho inzhenera do profesiinoho samovdoskonalennia: teoriia i praktyka: [monohrafiia].* [Formation of future engineer for professional self-improvement: theory and practice: [monograph]]. Kharkiv: NTU “KhPI”. P. 434 [in Ukrainian]
7. Harbych-Moshora, O.R. (2015) *Vprovadzhennia dystantsiinoho navchannia v navchalny protses dlia pidhotovky fakhivtsiv z informatsiinykh tekhnolohii* [Introducing distance learning in the educational process to train IT professionals]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*. Tom 45. №1. P. 93 – 105 [in Ukrainian]
8. Ruda, H. V. (2010) *Profesiina vzaiemodiia praktykuiuchoho psykholoha ta pedahoha v zakladi osvity.* [Professional interaction of practicing psychologist and teacher in educational institution]. *Visnyk pisliadyplomnoi osvity*. Vyp.1 (2) P.338 – 343. [in Ukrainian]
9. Kon, Y. S. (1989) *Psykholohyia rannei yunosty: Knyha dlia uchytelia* [The Psychology of Early Youth: A Book for the Teacher]. M., 168 p. [in Russian]

Стаття надійшла до редколегії 28.11.2019